

M'n moeder zei altijd: 'es God bleef!' – als het God be-
lieft.

Thuis bezin ik me telkens op wat er nu eigenlijk gebeurt tijdens die ontmoetingen. Ik ontmoet een wijze man, die over enkele maanden negenenzeventig wordt. Een scherp waarnemer met een rijk gevoelsleven. Eigenlijk herinnert alleen zijn uiterlijk aan Toon Hermans. Dat snorretje, de klank van zijn stem, een enkele zo bekende lach... Maar de Toon Hermans die we kennen van Carré, van de tv, is niet hier. Ook niet de Toon Hermans van de versjes en de woordspelingen, zelfs niet die van de herinneringen aan Limburg. Hier zit een man, die ernstig is, die zich stil verwondert over het wonder van het leven, die zich overgeeft aan de stilte van het gebed.

Hij spreekt met passie, hij spreekt vanuit zijn gevoel.

Ik kan het niet helpen dat ik op dit moment denk wat ik nu denk, en ik vind het mooi dat ik dat niet kan helpen, want het verrast me, en soms huiver ik ervan...

Zoals hij zich niet graag vastlegt op afspraken, zo wil hij het leven ook niet teveel sturen. Het wonder ligt in het leven verborgen...

Toch lijdt hij ook onder de gedachten, die zo buiten zijn wil om in hem opkomen.

Als je kunt denken wat je wilt ben je nooit meer ongerust. Maar je kunt niet denken wat je wilt. Dat moet je leren – en dat doen we niet. We leren van alles en nog wat, zelfs hoe we moeten ademen... We denken dat we denken, om-

dat we de hele dag iets in ons hoofd hebben. Maar dat is geen denken...

Denken moet je leren. We hebben geen zin om zoiets te leren. Nee, liever de kniebuigingen en de sit-ups... Altijd toch maar liever het lijfje!

Als je mooie gedachten hoort, die iemand uitspreekt, en je doet er niets mee, is dat ongeveer hetzelfde als kijken naar je brood maar het niet opeten.

Vaak neemt hij zijn woorden weer terug door het tegen-
gestelde te zeggen. Dat gebeurt vooral als ik zijn woorden
nog eens bevestigend samenvat. Hij wil de dingen die hij
gezegd heeft, eigenlijk niet gezegd hebben... want woor-
den zijn altijd armer dan gedachten en gedachten zijn al-
tijd armer dan gevoelens.

In gedachten ga ik graag naar een wereld, een aarde, die
nog de ongereptheid van het wonder heeft. Een wereld
waar alles leven is, maar vooral alles écht!

Ik geloof niet in die statistieken waaruit blijkt hoeveel mil-
joenen jaren geleden de mens mens werd... Die meneer,
die geleerde, is daar toch ook niet bij geweest? Het ver-
stand kan niet zó ver terug gaan. Doen mensen dat om het
wonder te attaqueren? Omdat ze niet kunnen verdragen
dat er een mysterie is?

Een wonder als de mens is niet door analyse en research
te vatten.

Ik zie het wonder als ik de aarde zie en de mensen en de
hemel en de sterren... Zonder het wonder zou ik niet kun-
nen leven.

Ik ga op zijn woorden in en zeg dat de mens misschien angst heeft voor het onzichtbare, angst voor de geest. Door research en analyse maken we ons wijs dat we de grootse schepping onder controle hebben.

In één zin wrikt hij zijn eigen gedachtengang los:

Je kunt ook zeggen dat het angst is als je vasthoudt aan het wonder!

Voor mij is het goddelijke, dat je bespeurt in het wonder, in het onverklaarbare, het allerbelangrijkste wat er is. Het verstand is echt te klein om te weten wat liefde is, wat dood is, wat God is.

Alle leven in de natuur, of het nu bomen, planten, bloemen, dieren, vogels of vissen zijn, is hulpbehoevend en afhankelijk van bepaalde natuurlijke krachten, zoals zon, regen, wind of water. Maar in mijn ogen is er op deze aarde geen ander levend wezen zó hulpbehoevend als de mens. Hij straalt dat uit, je ziet het aan hem – er is drama in zijn ogen.

De mens kan niet alleen zijn, en dat zegt mij iets over God... Dat zegt mij dat er héél zeker ontferming is. Zonder dat gevoel zou ik niet kunnen leven, ik zou niet weten hoe en waarom.

Vaak betwijfel ik of het wel mogelijk is om dit boekje te schrijven, of ik het wel kan. Natuurlijk kan ik wel een woordelijk verslag van de gesprekken schrijven, ik doe dat ook. Maar als Toon zijn gesproken woorden op die manier terugziet, wil hij ze niet meer... Hij zegt ook zelf: 'Dan zijn mijn woorden niet meer wat ze waren, ze scheppen een illusie van een bepaald weten, van zekerheid. Die heb

ik helemaal niet...' In het gesprek waren de woorden uitdrukking van lichte, beweeglijke gevoelens en gedachten. Eenmaal uitgesproken leggen de woorden de gedachten al teveel vast, maar in de dialoog blijven ze toch nog leven. Op papier worden ze star, als steen, zwart op wit. Dan kan hij ze niet meer loswrikken, niet meer veranderen.

Aan de zekerheden van het verstand hecht hij geen waarde. Ik ook niet, behalve op het gebied waar dit verstand thuis is: in de wetenschap van de levenloze natuur. Maar hoe meer je die zekerheid kent, des te sterker is het besef van onzekerheid in het doorgronden van het leven.

Ik vind het kortzichtig als je de gedachte dat God bestaat verwerpt, omdat we zijn bestaan niet kunnen verklaren. Het eerbiedig aannemen dat God bestaat en in alles leeft, noem ik 'geloven'.

De gedachte dringt zich aan me op dat Toon Hermans een 'gelukskind' is. Niet omdat hij altijd lacht – dat is beslist niet zo – of vanwege zijn beroemdheid. Nee... hij kent momenten van genade, al vindt hij dat woord al gauw te groot. 'Openbarinkjes'...

Hij komt binnen na een wandeling in de tuin, heeft daar geprobeerd God te zoeken, in alles.

God, soms hoor ik U,
bijvoorbeeld nu.
Wie is God?
Wat is Liefde?
Licht
Warmte

De hoge regenboog
Het lage land
Een wollen sjaal
Het gras
Een dikke winterjas
De mensen en de dieren
Het open veld
waar je een speld
kunt horen vallen...

En toch.

We denken en we spreken in gebeden, maar dikwijls is dat alles nogal vaag. Ik zeg bijvoorbeeld: Oh mijn God! Die 'Oh' is eigenlijk niet veel meer dan een gearticuleerde klank.

Wat is o?

En dan *mijn* God!

Je vraagt je niet af of het wel wáár is wat je zegt.

Is dat wel zo? Is God wel *mijn* God?

Was het maar waar mijn God,
dat je écht mijn God zou zijn,
en ik jij kon zeggen tegen jou.
Dat ik met je praten kon,
jij je arm om me heen zou slaan.
Dat ik een kopje koffie met je drinken kon,
en je zou vragen of je één klontje wil of twee,
dat ik je sigaret kon aansteken
en achterop je fiets mocht zitten.
Noem maar op...
dat je echt mijn God zou zijn,
dat ik van je zou kunnen houden
zoals ik van mensen houden kan.

In het theater mag je eigenlijk niets uit lege routine doen. Je moet helemaal 'vol' zijn van wat je wilt doen, anders mis je de kracht om contact te maken met het publiek. Het mag geen herhaling zijn van gisteren, ook al spreek je dezelfde zin voor de honderdste keer uit. De woorden moeten 'geladen' zijn.

Eigenlijk is het gesproken woord de eerste keer dat het gesproken wordt het mooist.

Dan heeft het de klank van nu... en niet van gisteren.

Maar denken en spreken zijn vaak te ver weg van je echt bewust te zijn van wát je denkt of spreekt. Misschien staan we er niet genoeg bij stil hoe mooi het is dat we kunnen denken en spreken?

De gewenning slaat toe, dat betekent slijtage aan klank... Dat zou het wel eens kunnen zijn.

Zij, die denken en spreken ervaren als een grote gave, zullen er in ieder geval meer van maken dan de anderen, die praten alsof ze een kraan openzetten.

We kunnen spreken, praten en kletsen. Kletsen kunnen we allemaal én over 'alles'. Maar 'alles' zegt dan niets...

Iets wat heel nobel is, kan niet zo veelvuldig zijn.

Aardappelen en oesters, dat is een groot verschil.

Als alle mensen die niet nadenken ook niets zouden zeggen, zou het stil zijn op deze aarde.

Ik vind het dwaas als mensen zeggen: 'Ik ben vrijgemaakt, of Ik ben katholiek...'

Je kan beter zeggen: 'Ik geloof dat ik mens ben...', dan zeg je eigenlijk al: 'Ik ben van God.'

In de herfst verandert de sfeer in huis. Het grote boek met schilderijen is uitgekomen. Er is weer meer publiciteit